

Barbara Perić*

Ana Gudelj

Rochester Institute of Technology

УДК: 81'243:811.133.1

81'243:811.111

81'243:811.163.42

DOI:10.19090/gff.v49i4.2497

Originalni naučni rad

MEĐUJEZIČNI UTJECAJI IZMEĐU TALIJANSKOG J3, ENGLESKOG J2 I HRVATSKOG J1

Posljednja istraživanja jasno su pokazala da međujezični razvoj drugog jezika nije identičan razvoju trećeg jezika (Cenoz-Hufeisen & Jessner, 2001; Cenoz, 2003; Leung, 2005; Letica & Mardešić, 2007; Rothman & Cabrelli Amaro, 2010; Falk & Lindqvist, 2019; Cal & Sypiaska, 2020; Najjar, 2020). Cilj ovog rada je istražiti međujezične utjecaje prilikom usvajanja talijanskog kao trećeg jezika kod učenika kojima je hrvatski prvi, a engleski drugi jezik te odnos jezične tipologije i formalne sličnosti i prijenosa i proizvodnje jezičnih odstupanja što je u skladu s provedenim istraživanjima koja ukazuju da tipologija ima ključnu ulogu u međujezičnom prijenosu (Hammarberg, 2001; Rothman-Cabrelli Amaro, 2010). Ponekad se pojam *formalna sličnost* također odnosi na sličnost određenih značajki ili komponenti dvaju ili više jezika, a da nužno ne implicira genetsku vezu među njima (De Angelis, 2007). Značajan udio engleskog vokabulara upravo potječe iz romanskih i latinskih izvora, dok talijanski i engleski također dijele brojne srodne riječi. U skladu s navedenim činjenicama držimo da će najjači utjecaj engleskog jezika u jezičnom prijenosu biti upravo u području leksika. S druge strane, hrvatski i talijanski ukazuju na veće sličnosti u području morfologije budući da hrvatski i talijanski imaju veći stupanj fleksije u usporedbi s engleskim jezikom. U skladu s navedenim pretpostavkama držimo da će najsnažniji utjecaj u području prijenosa hrvatskog jezika biti upravo u području morfologije. Istraživanje je provedeno na uzorku od 30 ispitanika koji su polaznici treće godine Rochester instituta za tehnologiju. Metodom analize pogrešaka analizirani su završni pisani radovi koji su potvrdili našu pretpostavku da tipologija i formalna sličnost imaju vrlo važnu ulogu u međujezičnom prijenosu.

Ključne riječi: međujezični utjecaji, usvajanje trećeg jezika, jezična tipologija, analiza pogrešaka, formalna sličnost

* barbara.peric@croatia.rit.edu

1. UVOD

Usvajanje trećeg jezika relativno je novo područje istraživanja koje se posljednjih godina brzo proširilo. Mnogi su istraživači zauzeli stav da je usvajanje trećeg jezika (J3) jednostavno još jedan slučaj usvajanja drugog jezika (J2), a razlike između usvajanja drugog i trećeg jezika zanemarene su u istraživanjima o usvajanju drugog jezika i studijama o dvojezičnosti. Nedavna su istraživanja jasno pokazala da međujezični razvoj J2 nije nužno identičan razvoju J3, posebno u pogledu potencijalnih izvora prijenosa (Cenoz-Hufeisen & Jessner, 2001; Cenoz 2003; Leung, 2005; Rothman & Cabrelli Amaro, 2010; Falk & Lindqvist, 2019; Cal & Sypiaska, 2020; Najjar, 2020). Istraživanja su rađena za različite kombinacije J1, J2 i J3 npr. Rothman & Cabrelli Amaro - J1 - engleski jezik, J2 - španjolski, J3 - francuski i talijanski; Falk & Lindqvist - J1 - njemački jezik, J2 - engleski, J3 - švedski; Letica & Mardešić - J1 - hrvatski jezik, J2 - engleski, J3 - talijanski. Naše istraživanje smješteno je unutar područja usvajanja trećeg jezika i stoga se bavi učenicima koji su u prošlosti učili drugi jezik (J2) – engleski, a trenutno su u procesu usvajanja trećeg jezika (J3) – talijanskog.

Međujezični utjecaj (MJU), iako definiran kao polje proučavanja koje se bavi utjecajem materinskog i nematerinskog jezika, tradicionalno se fokusirao na J1 utjecaj i J2 ponašanje učenika. Prema De Angelis (2007), sveobuhvatna teorija MJU ne može se, međutim, temeljiti samo na utjecaju J1, jer bi širok raspon fenomena neizbježno ostao neistražen i neobjašnjen. Višejezični ljudi po definiciji znaju više od dva jezika, tako da se mogući izvori utjecaja automatski povećavaju s brojem jezika koje pojedinac poznaje. Svrha rada je ispitati hrvatski i engleski MJU u učenju J3 – talijanskog.

2. PROUČAVANJE MEĐUJEZIČNIH UTJECAJA

Kao što De Angelis (2007) ističe, proučavanje međujezičnih utjecaja nastoji objasniti kako i pod kojim uvjetima prethodno stečeno lingvističko znanje utječe na proizvodnju, razumijevanje i razvoj ciljnog jezika. Termin "međujezični utjecaj" prvobitno su predložili Sharwood Smith i Kellerman za fenomene koji se tiču "međuigre između ranije i kasnije stečenih jezika" (Sharwood Smith & Kellerman, 1986: 1, u Bayona, 2009).

Naše istraživanje je usmjereno na nesvjesni prijenos iz engleskog jezika koji se jasno može povezati s prethodno usvojenim jezicima, ostavljajući po strani jezične prijenose koji nisu povezani s MJU. Istraživači su nedavno uspostavili niz

detaljnih klasifikacija vrsta pogrešaka pronađenih u proizvodnji J3 (James, 1998; Ringbom, 2001, Celaya & Torras, 2001).

Međujezični utjecaj posebno je važan u pružanju objašnjenja o ulogama različitih jezika koji dolaze u "igru" tijekom usvajanja trećeg ili svakog drugog dodatnog jezika (Sharwood Smith & Kellerman, 1986: 1, u Bayona, 2009). Pitanje prijenosa između jezika koji su uključeni u usvajanje trećeg ili dodatnog jezika vrlo je važno. Prvi jezik smatra se glavnim izvorom prijenosa u procesu usvajanja daljnjih jezika. Hammarberg (2001) je naveo da bi drugi jezici mogli biti dominantniji izvori transfera od materinskog jezika i naglasio je činjenicu da treba uzeti u obzir složenost jezične pozadine učenika koji govore više jezika. Slično tome, neka istraživanja (Cenoz, 2001; Hammarberg, 2001) otkrila su da znanje učenika stečeno usvajanjem J3 igra ulogu u usvajanju drugih stranih jezika. Williams i Hammarberg (1998) navode da su sljedeći čimbenici utjecajni na aktivaciju jezika u produkciji J3: tipologija, status J2, umijeće i skorašnjost uporabe. Također su istaknuli da je najutjecajniji čimbenik u nadmetanju s ciljnim jezikom prethodni jezik koji ima najviše bodova na svim gore navedenim determinantama. Tipologija se odnosi na jezičnu udaljenost. Prema De Angelis (2007), jezična udaljenost odnosi se na udaljenost koju lingvist može objektivno i formalno definirati i identificirati između jezika i jezičnih obitelji. Što se tiče statusa J2, Williams i Hammarberg (1998) sugeriraju da se u početnoj fazi usvajanja J3 jezik J2 aktivira zajedno s međujezikom J3 te da s vremenom tu ulogu preuzima sam J3. Na temelju J2 statusa (Hammarberg, 2001) J2 djeluje kao filter u usvajanju J3, blokirajući J1 prijenos. Utjecajni čimbenik u usvajanju daljnjeg jezika je razina jezičnog umijeća. Williams i Hammarberg (1998) istaknuli su da ako učenici dobro govore drugi jezik, taj strani jezik može igrati sasvim drugačiju ulogu od materinskog jezika u kasnijem usvajanju novog jezika. Bardel (2010) sugerira da razina znanja J2 i razina znanja J3 imaju utjecaj na aktivaciju prethodno stečenih jezika, a prema Bardelu i Falku (2007) za prijenos sintaktičkih struktura iz J2 u J3 potrebno je biti visoko kompetentan u J2. De Angelis (2007) je objasnila pojam "skorašnjost uporabe" koji se odnosi na to koliko je nedavno jezik korišten. Pretpostavlja se da će se lakše aktivirati nedavno korišteni neciljni jezici.

Kao što je Grymska (2017) navela, leksički je prijenos najučestalija vrsta prijenosa, jer se lako može uočiti, npr. ako učenik pri govorenju upotrijebi neprikladnu riječ, to može uništiti značenje cijele rečenice. Istraživanja koja se fokusiraju na leksički prijenos prilično su brojna (Targonska, 2004, proučava međujezične utjecaje između njemačkog - J1, engleskog - J2 i švedskog - J3; Ringbom, 2006, proučava međujezične utjecaje između finskog - J1, švedskog - J2

i engleskog - J3; De Angelis, 2007, proučava međujezične utjecaje između engleskog - J1, francuskog - J2 i talijanskog - J3), no manje je radova o međujezičnom utjecaju na morfološkoj i ortografskoj razini. Do međujezičnog utjecaja dolazi jer sustav ciljnog jezika nije dovoljno usvojen. Istraživanje koje je provela Targonska (2004) naglašava da J2 engleski može biti od pomoći u učenju J3 njemačkog jer učenici mogu uočiti neke sličnosti između ova dva jezika.

3. ULOGA TIPOLOGIJE JEZIKA

Cenoz-Hufeisen & Jessner (2001) predstavili su jedno od istraživanja koje sugerira da je veza između J3 i J2 jača od one između J3 i J1, osobito ako su J2 i J3 tipološki povezani. Letica Krevelj (2016) navodi da je tipologija, ili tipološka udaljenost (određena genealogijom) između poznatih jezika i jezika koji se uče, važan čimbenik u usvajanju jezika i posebno u određivanju opsega CLI-a u usvajanju i upotrebi ciljnog jezika. Srodnost se definira na temelju genetske pripadnosti, pri čemu se za jezike kaže da su srodni ili bliski jedni drugima kada pripadaju istoj obitelji (npr. indoeuropski) ili istoj podskupini obitelji (npr. romanske ili germanske podskupine unutar indoeuropske obitelji). Međutim, mogu se pronaći razlike među jezicima unutar iste skupine jezične obitelji. Na primjer, iako je engleski germanski jezik na leksičkoj razini pokazuje više utjecaja romanskih jezika, a na morfo-sintaktičkoj razini dijeli malo sličnosti s ostatkom germanskih jezika. Ponekad se izraz formalna sličnost također koristi za označavanje odnosa sličnosti između značajki ili komponenti dvaju ili više jezika bez nužnog impliciranja genetskog odnosa među njima (De Angelis, 2007). Formalna sličnost eksplicitno identificira sličnost između specifičnih značajki ili komponenti jezika, u rasponu od njihovih gramatičkih struktura do leksika, fonetskih značajki, grafičkih oblika i tako dalje. Dva nepovezana jezika stoga mogu biti formalno slična s obzirom na neke značajke ili komponente. De Angelis (2007) navodi da su srodnost i formalne sličnosti važni okidači MJU-a.

4. CILJ

Ovo se istraživanje bavi ulogom prethodno usvojenih jezika u usvajanju trećeg jezika (J3). Usredotočeno je na međujezične utjecaje u usvajanju talijanskog J3 kod učenika s hrvatskim L1 i engleskim L2. Svrha rada je ispitati hrvatske i engleske MJU. Naša hipoteza jest da vrsta prijenosa može biti povezana s jezičnom tipologijom i formalnom sličnošću između specifičnih značajki ili komponenti jezika.

Kao što De Angelis (2007) navodi, pronalaženje dokaza u prilog jezične bliskosti relativno je lako kad god su govornici upoznati s kombinacijom srodnih i nesrodnih jezika, a samo su dva od njih (izvorni i ciljni) povezani jedan s drugim kao što je slučaj s engleskim i njemačkim jezikom koji pripadaju germanskoj skupini jezika. Srodni jezici su oni koji potječu od istog prajezika i imaju mnogo zajedničkih obilježja u glasovima, oblicima i rječniku. Nesrodni jezici su oni koji nemaju takvu zajedničku podrijetlo i razlikuju se u mnogim aspektima. Udaljeni jezici su oni koji su međusobno vrlo različiti i teško ih je uspoređivati ili učiti. Na primjer, hrvatski i slovenski su srodni jezici jer oba pripadaju slavenskoj jezičnoj skupini i imaju mnogo sličnosti u gramatici i rječniku. Hrvatski i engleski su nesrodni jezici jer pripadaju različitim jezičnim skupinama (slavenskoj i germanskoj) i imaju mnogo razlika u glasovima, oblicima i rječniku. Hrvatski i kineski su udaljeni jezici jer pripadaju potpuno različitim jezičnim porodicama (indoeuropskoj i sinotibetanskoj) i imaju vrlo malo zajedničkog u bilo kojem aspektu. Pitanje postaje složenije kad god su učenici upoznati s jezicima koji pripadaju istoj jezičnoj obitelji, ali ne i istoj podskupini unutar obitelji. Hrvatski, engleski i talijanski jezik pripadaju istoj jezičnoj obitelji (indoeuropski jezici), ali ne i istoj podskupini unutar obitelji. Hrvatski je slavenski jezik, engleski je germanski jezik, a talijanski je romanski jezik. Uz ovu jezičnu pozadinu, vrlo je teško predvidjeti koji će od jezika najvjerojatnije postati učenikov preferirani izvor informacija tijekom procesa usvajanja jer je također teško razlikovati udaljenost engleskog i hrvatskog od talijanskog ako jezike treba uspoređivati kao čitave skupove. Umjesto toga, postoji profil bliskosti i udaljenosti koji varira između različitih područja jezika (Hammarberg, 2009). Zbog činjenice da značajan dio engleskog vokabulara dolazi iz romanskih i latinskih izvora, a talijanski i engleski također dijele mnoge srodne riječi, tvrdimo da će se najjači J2 (engleski) utjecaj naći u području leksika. S druge strane, hrvatski i talijanski sličniji su u morfološkom području zbog činjenice da hrvatski i talijanski imaju viši stupanj fleksije od engleskoga. Prema tome tvrdimo da će najjači J1 (hrvatski) utjecaj biti u području morfologije. Osnovna sintaksa tipološki je u velikoj mjeri slična u hrvatskom, engleskom i talijanskom jeziku pa ne očekujemo veće pogreške u sintaksi talijanskog J3.

5. METODA

5.1. *Sudionici*

Istraživanje je provedeno na uzorku od 30 ispitanika koji su polaznici treće godine Rochester instituta za tehnologiju (RIT Croatia). Svi ispitanici bili su izvorni govornici hrvatskoga jezika kojima je engleski bio drugi strani jezik, a u vrijeme istraživanja učili su talijanski kao treći strani jezik. Nakon uspješnog završetka dva semestra početnog talijanskog (ukupno 120 sati), studenti upisuju treći semestar učenja talijanskog jezika (stupanj A2 prema ZEROJ-u). Svi su izjavili da nikada nisu bili u zemlji talijanskog govornog područja i da su prvi kontakt s talijanskim jezikom imali kada su upisali talijanski jezik na Rochester institutu. Svi oni odlično vladaju engleskim jezikom budući da su engleski počeli učiti u ranom djetinjstvu i budući da se njihova nastava na RIT-u održava na engleskom jeziku.

5.2. *Instrument*

Koristili smo korpus sastavljen od sastavaka napisanih tijekom završnog ispita. Prema Bayoni (2009) smatra se da sastavci učenika točnije odražavaju njihovu gramatičku i komunikacijsku kompetenciju. Studenti su već bili upoznati s ovakvim zadatkom jer je bio obavezan dio završnog ispita na kraju svakog semestra čak i u prethodnim godinama studija stranog jezika i sudjelovali su dobrovoljno. Osim utvrđivanja teme, nastavnik nije imao drugih intervencija. Tema se odnosila na gradivo prezentirano na satu, odnosno studenti su morali opisati neki prošli događaj iz svoga života. Niti jednom od sudionika nije bilo dopušteno koristiti rječnik i morali su napisati približno 200 riječi unutar 100 minuta dodijeljenih za cijeli test. Demografski i jezični podatci prikupljeni su pomoću upitnika o jezičnom profilu koji su studenti ispunjavali nakon ispita. Dizajn upitnika temeljio se na prilagodbi ranije verzije lingvističkog profila "Upitnik jezičnog iskustva i znanja (LEAP-Q)" koji su osmislili i koristili Marian i dr., (2006). Učenicima je rečeno da se pojmovi prvi, drugi i treći jezik odnose na redosljed usvajanja pojedinog jezika. Nismo isključili nijednog pojedinca jer su svi zadovoljili kriterije za odabir zbog svog jezičnog podrijetla. Prvo smo izdvojili pogreške i klasificirali ih prema mogućem utjecaju hrvatskog ili engleskog jezika koji ih je mogao uzrokovati.

Naše istraživanje se odlučuje za primjenu Ringbomove (2001) i Bayonine (2009) klasifikacije, ali uključuje neke modifikacije potrebne za ispitivanje našeg

korpusa. Osim toga, izradili smo bazu podataka za analizu pogrešaka s leksičkim, morfološkim i sintaktičkim značajkama koje su pokazale te pogreške kako bismo potvrdili našu hipotezu da formalna sličnost u različitim područjima jezika može biti važan okidač za jezični prijenos. Naše istraživanje usmjereno je na pogreške uzrokovane prethodno naučenim jezicima, ostavljajući po strani one pogreške koje su neovisne o MJU-u. Ove pogreške prijenosa dijele se u tri kategorije: pogreške prijenosa u sintaksi, leksiku i morfologiji. Kao što je prije spomenuto, budući da nas zanimaju uglavnom pogreške koje odražavaju MJU bilo na leksičkoj, morfološkoj ili sintaktičkoj razini, kategorizirali smo ih prema tome može li se pretpostaviti da utjecaj dolazi iz hrvatskog, iz engleskog ili iz oba jezika. U slučaju kada nismo mogli utvrditi točno podrijetlo MJU-a, ali smo vidjeli utjecaj iz oba jezika (npr. glagol *amare* na hrvatskom se prevodi kao voljeti i koristi se na isti način kao na engleskom jer može izraziti dvije stvari - voljeti osobu ili voljeti raditi nešto) koristili smo termin "Ambiguous Items" koji je osmislila Bayona (2009). No, na talijanskom glagol *amare* znači samo voljeti osobu, a za voljeti raditi nešto koristi se glagol *piacere*. U ovom slučaju i u drugim sličnim slučajevima ne možemo biti sigurni u točno podrijetlo MJU-a, jer hrvatski i engleski koriste isti oblik. Slijedi detaljan opis pogrešaka.

6. REZULTATI I RASPRAVA

Leksik

Ovdje je uključeno pet potkategorija pogrešaka (Ringbom, 2001)

a) Semantičko proširenje – uobičajena pogreška leksičkog preklapanja u jezicima kada učenik krivo proširuje značenje na drugo područje gdje preklapanje više ne postoji, kao što su slučajevi u kojima jedna hrvatska/engleska riječ odgovara dvjema ili više talijanskih riječi

Ha **realizzato**¹ il suo errore

Ciljni oblik: Ha capito il suo errore

Hrvatski: Shvatio je svoju pogrešku

Engleski: He **realized** his mistake

¹ Podebljani font koristit će se u primjerima za označavanje MJU na koji se trenutno fokusiramo.

U ovom primjeru očit je prijenos J2>J3.

b) Lažni parovi - vrsta pogreške u leksičkom prijenosu uzrokovana pogrešnom upotrebom takozvanih "lažnih" srodnika. Učenici pretpostavljaju da su riječi koje su slične u obliku također slične u značenju.

Lui **pretende**

Ciljni oblik: Lui finge

Hrvatski: On se pretvara

Engleski: He is **pretending**

Ovdje se također radi o prijenosu J2>J3.

c) Kalkovi - pogreške kao rezultat izravnog prijevoda riječ po riječ hrvatskog/engleskog izraza ili idioma. U ovom odjeljku također ćemo uključiti konstrukcije koje predstavljaju pogrešan odabir prijedloga što se jasno može pripisati hrvatskom/engleskom prijenosu.

Sono vent'anni

Ciljni oblik: Ho vent'anni

Hrvatski: Imam 20 godina

Engleski: **I am** twenty

Ovaj primjer tipičan je primjer prijenosa iz engleskog jezika.

Mi sono innamorata **in** un ragazzo

Ciljni oblik: Mi sono innamorata di un ragazzo

Hrvatski: Zaljubila sam se **u** jednog dječaka

Engleski: I fell in love with one boy

U ovom primjeru vidimo prijenos J1>J3. Učenik je odabrao prijedlog “in” zbog toga što u hrvatskom jeziku uz glagol zaljubiti se dolazi prijedlog “u”.

d) Prebacivanje koda se pojavljuje kad učenik direktno umetne riječi iz J1 ili J2 u leksik J3.

Sono molto **tired**

Ciljni oblik: Sono molto stanca

Hrvatski: Vrlo sam umorna

Engleski: I am very **tired**

Ovdje je jasan prijenos J2>J3.

e) Hibridi - obuhvaća prilagođavanje riječi iz prvoga jezika pravopisu ili morfologiji drugoga jezika. U ovom istraživanju mi smo pokušali pronaći prilagodbe riječi iz J1 ili J2 pravopisu ili morfologiji J3.

Volevo **findare**

Ciljni oblik: Volevo trovare.

Hrvatski: Želio sam pronaći

Engleski: I wanted to **find**

I u ovom slučaju radi se o prijenosu J2>J3.

Sintaksa

Sintaktičke pogreške pripisane interferenciji J1/J2 pojavljuju se kada učenik pokušava izjednačiti dijelove talijanske i hrvatske/engleske konstrukcije. Klasificirali smo sintaktičke pogreške prijenosa unutar tri potkategorije: a) pogreške u redu riječi, b) pogreške izostavljanja i c) pogreške dodavanja (Bayona, 2009)

a) Red riječ - učenici su skloni obrnuti redosljed imenice i modifikatora slijedeći red riječi hrvatsko/engleske usporedne konstrukcije.

Un **generoso ragazzo**

Ciljni oblik: Un ragazzo generoso

Hrvatski: **Velikodušan dječak**

Engleski: A **generous boy**

U engleskom i hrvatskom jeziku isti je redosljed imenice i modifikatora te zbog toga nismo mogli utvrditi točno podrijetlo MJU-a. Stoga je prethodni primjer klasificiran kao "Ambiguous Item".

b) Izostavljanje - vrsta sintaktičke pogreške u prijenosu uzrokovana učenikovom sklonošću da izostavi traženi gramatički element u talijanskom jeziku koji je izborni ili nepostojeći u hrvatsko/engleskoj usporednoj konstrukciji.

Sono **sette**.

Ciljni oblik: Sono le sette.

Hrvatski: **Sedam** je sati

Engleski: It is **seven** o'clock.

I ovaj primjer je klasificiran kao " Ambiguous Item" zbog toga što je član *LE* nepostojeći u hrvatsko/engleskoj usporednoj konstrukciji.

c) Dodavanje - ponekad hrvatsko/engleske konstrukcije uzrokuju smetnje u odgovarajućim talijanskim obrascima jer učenik obvezni hrvatsko/engleski element doslovno transponira u talijansku konstrukciju gdje taj element nema korespondencije.

Stavo **cercando per** il tuo nome

Ciljni oblik: Stavo cercando il tuo nome

Hrvatski: Tražila sam tvoje ime

Engleski: I was **looking for** your name

U prethodnom primjeru očit je prijenos J2>J3. Engleska konstrukcija potpuno je preuzeta.

Morfologija

U podacima prikupljenim za ovo istraživanje, morfološke pogreške pripisane prijenosu razvrstane su u pogreške u označavanju roda i broja (Bayona, 2009). Talijanske imenice, članovi i pridjevi slažu se u rodu i broju kao i u hrvatskom jeziku, dok su engleski članovi i pridjevi nepromjenjivi u rodu i broju osim pridjeva “*ovoga*“ i “*onoga*“.

Pesce **rossa**

Ciljni oblik: Pesce rosso

Hrvatski: **Zlatna** ribica

Engleski: Gold fish

Ovdje se radi o utjecaju materinskoga jezika, odnosno o prijenosu J1>J3.

Iz sastavaka na talijanskom J3 izdvojene su ukupno 202 leksičke jedinice s međujezičnim utjecajem. Kao što se može vidjeti u tablici 1, J1 (hrvatski jezik) uzrok je 33% svih ovih pogrešaka, J2 (engleski jezik) uzrok je 45% svih pogrešaka i imamo 22 % “ambiguous items”.

Tablica 1 : Vrsta MJU prema podrijetlu

Vrsta MJU prema Podrijetlu	Učestalost (%)
HRV MJU	67 (33%)
ENG MJU	91 (45%)
AMBIGUOUS ITEMS	44 (22%)
Ukupno	202 (100%)

Ove su pogreške kategorizirane u tri glavne skupine: leksik, sintaksa i morfologija. Rezultati (Tablica 2) pokazuju da je 68% svih pogrešaka u talijanskom J3 napravljeno u području leksika, od čega 63% s ENG MJU (Tablica 4), 14% s HRV MJU (tablica 3) i 23% su “ambiguous items” (tablica 5) i 12% u sintaksi (tablica 2), od čega 16% s ENG MJU (tablica 4), 36% s HRV MJU (tablica 3) i 48% su “ambiguous items” (tablica 5), a 20% svih pogrešaka u prijenosu pronađeno je u morfologiji i sve s hrvatskim MJU (tablica 3). Najčešće pogreške prema redoslijedu učestalosti bile su one uzrokovane doslovnim prijevodom.

Najjači utjecaj engleskog jezika nalazi se u području leksika (63%) imajući na umu da su 23% ovih pogrešaka “ambiguous items” (slučaj u kojem nismo mogli utvrditi točno podrijetlo MJU-a, ali smo vidjeli utjecaj iz oba jezika) što potvrđuje našu hipotezu da jezična tipologija i formalna sličnost između specifičnih komponenti jezika (ovdje leksička sličnost između talijanskog i engleskog) igraju vrlo važnu ulogu u jezičnom prijenosu. Međutim, rezultati analize međujezika u usvajanju talijanskoga jezika na sveučilišnoj razini (Županović Filipin & Mardešić, 2013) pokazali su jači utjecaj hrvatskog jezika u području leksika, posebno naglašavajući pogreške uzrokovane doslovnim prijevodom. Stoga treba uzeti u obzir i varijablu “skorašnjost uporabe“ koja, kod naših ispitanika, može biti uzrok prijenosa iz engleskog jezika. De Angelis (2007) pretpostavlja se da će se lakše aktivirati nedavno korišteni neciljni jezici, odnosno, kao što i Leticia & Mardešić (2007) navode, logično je zaključiti da se prijenos može dogoditi i iz nematerinskog jezika kojem se učenici najviše izloženi.

Najčešće pogreške s ENG MJU prema redoslijedu učestalosti unutar područja leksika bile su one uzrokovane prilagodbama J2 (engleske) riječi J3 ortografiji ili morfologiji (npr. *findare, translattore*). U talijanskom J3 pronašli smo samo 7 primjera izravne posudbe. Iako to nije bila primarna svrha našeg istraživanja, ovi rezultati pokazuju i potvrđuju nalaze prethodnih istraživanja Ringboma (2001, 2006). On navodi da su kreativne pogreške, na primjer kovanice ili kalkovi, dokaz da učenik napreduje u svom jezičnom umijeću te prisutnost posuđenica u njegovim sastavima postaje sve rjeđa. Kao što je već spomenuto, osnovna sintaksa tipološki je u velikoj mjeri slična u hrvatskom, engleskom i talijanskom jeziku pa nismo očekivali da ćemo pronaći veće pogreške u sintaksi i rezultati su potvrdili naše hipoteze. Pronašli smo samo 12% sintaktičkih pogrešaka. U području sintakse najčešće pogreške bile su one uzrokovane izostavljanjem obaveznog talijanskog elementa (npr. član *le* pri pisanju točnog vremena). Rezultati analize međujezika u usvajanju talijanskoga jezika na sveučilišnoj razini (Županović Filipin & Mardešić, 2013) također su pokazali da

su najčešće gramatičke pogreške one uzrokovane pogrešnom uporabom člana, odnosno njegovim izostavljanjem te autorice zaključuju da je uzrok u nepostojanju kategorije člana u hrvatskom jeziku. Najjači J1 (hrvatski) utjecaj nalazi se u području morfologije (100% HRV MJU), a sve pogreške su pronađene u području označavanja roda i broja što također potvrđuje našu hipotezu da će se u području morfologije studenti više oslanjati na hrvatski jezik u jezičnom prijenosu zbog morfološke sličnosti tih jezika. Županović Filipin i Mardešić (2013) također pronalaze najviše pogrešaka u području označavanja roda i broja te smatraju da su te pogreške rezultat prijenosa iz hrvatskoga jezika.

Tablica 2: Vrsta MJU prema tipologiji pogreške

MJU prema tipologiji pogreške	Potkategorije pogrešaka	Učestalost (%) TALIJANSKI
Leksičke pogreške	Semantičko proširenje	24 (17%)
	Lažni parovi	6 (4%)
	Kalkovi	60 (44%)
	Prebacivanje koda	7 (5%)
	Hibridi	41 (30%)
Ukupno-Leksičke pogreške		138 - 68% od ukupnog broja pogrešaka
Sintaktičke pogreške	Red riječi	4 (16%)
	Izostavljanje	19 (76%)
	Dodavanje	2 (8%)
Ukupno-sintaktičke pogreške		25 - 12% od ukupnog broja pogrešaka
Morfološke pogreške	Označavanje roda i broja	39 (100%)
Ukupno-morfološke pogreške		39 - 20 % od ukupnog broja pogrešaka
Ukupno		202 (100%)

Tablica 3: Vrsta hrvatskog MJU prema tipologiji pogreške

HRV MJU prema tipologiji pogreške	Učestalost (%) TALIJANSKI
Leksičke pogreške	19 (28%) - 14% od ukupnog

	broja leksičkih pogrešaka
Sintaktičke pogreške	9 (14%) - 36% od ukupnog broja sintaktičkih pogrešaka
Morfološke pogreške	39 (58%) - 100% od ukupnog broja morfoloških pogrešaka
Ukupno	67 (100%)

Tablica 4: Vrsta engleskog MJU prema tipologiji pogreške

ENG MJU prema tipologiji pogreške	Učestalost (%) TALIJANSKI
Leksičke pogreške	87 (96%) - 63% od ukupnog broja leksičkih pogrešaka
Sintaktičke pogreške	4 (4%) - 16% od ukupnog broja sintaktičkih pogrešaka
Morfološke pogreške	0 (0%)
Ukupno	91 (100%)

Tablica 5 : Vrsta ENG/HRV MJU prema tipologiji pogreške

ENG/HRV MJU prema tipologiji pogreške	Učestalost (%) TALIJANSKI
Leksičke pogreške	32 (73%) - 23% od ukupnog broja leksičkih pogrešaka
Sintaktičke pogreške	12 (27%) - 48 % od ukupnog broja sintaktičkih pogrešaka
Morfološke pogreške	0 (0%)
Ukupno	44 (100%)

Nadalje, naši rezultati omogućuju nam da podržimo tvrdnju De Angelis (2007) da formalna sličnost između specifičnih značajki ili sastavnica jezika igra vrlo važnu ulogu u jezičnom prijenosu kao što je u našem slučaju bila leksička sličnost između engleskog i talijanskog i morfološka sličnost između hrvatskog i talijanskog jezika. No, rezultati su također pokazali da tipološka i formalna sličnost ne moraju odigrati i ključnu ulogu, te da treba uzeti u obzir i skorašnjost uporabe. Nadalje, treba uzeti u obzir da se leksički prijenos koristi kao

kompenzacijska strategija kako bi se izbjeglo prekidanje komunikacije. Letica Krevelj (2013) istražuje uporabu kompenzacijskih strategija kod višejezičnih učenika. Autorica zaključuje da višejezični korisnici prvo posežu za leksičkim strategijama, a zatim, ovisno o tome koliko smatraju ograničavajućom komunikacijsku situaciju, prelaze ili na strategije izbjegavanja ili na konceptualne strategije.

7. ZAKLJUČAK

Ovo istraživanje ispitalo je stvaranje MJU kod trojezičnih učenika kojima je hrvatski prvi jezik, a engleski drugi jezik i koji su u procesu usvajanja talijanskog kao trećeg jezika. Rezultati istraživanja potvrdili su našu početnu hipotezu da vrsta promatranih epizoda prijenosa može biti povezana s tipologijom jezika i formalnom sličnošću između specifičnih značajki ili komponenti jezika.

Ostale varijable za koje se čini da igraju ključnu ulogu u usvajanju J3, kao što Hammarberg (2001) navodi, su razina umijeća i skorašnjost uporabe. U ovom istraživanju čimbenik umijeća bio je neutraliziran zbog činjenice da su svi naši ispitanici bili visoko kompetentni u J2 i da su imali formalnu nastavu na J2. Rezimirajući gore navedene nalaze istraživanja, može se primijetiti da sličnosti na razini leksika između J2 engleskog i J3 talijanskog jezika te sličnosti na razini morfologije između J1 hrvatskog i J3 talijanskog jezika mogu utjecati na proces usvajanja talijanskog jezika. U nekim primjerima prijenos slične riječi ne mijenja bitno značenje rečenice, ali ta se pojava odnosi na jezičnu preciznost. Iako se pogreške u prijenosu događaju, zahvaljujući kompenzacijskim strategijama, učenici još uvijek mogu komunicirati i dokazati da pokušavaju funkcionirati ne samo na novom jeziku, već i u višejezičnom okruženju. Izazov je i za učitelje i za učenike osvijestiti sličnosti i razlike između tipološki bliskih jezika. Vrijedi studentima skrenuti pozornost na ovaj problem i pokušati olakšati nastavni program kako bi njihova govorna i pisana tvorevina bila manje pogrešna.

Možda bi nam buduća istraživanja koja proučavaju druge varijable koje utječu na višejezični prijenos pod istim jezičnim parovima mogla reći više o dinamičkoj prirodi samog jezičnog prijenosa. Posebno bi trebalo uzeti u obzir pojam psihotipologije, odnosno percepciju učenika o srodnosti jezika, a koji je najčešće je povezan s fenomenom međujezičnog utjecaja u usvajanju J2 i J3.

Barbara Perić
Ana Gudelj

CROSS-LINGUISTIC INFLUENCES BETWEEN ITALIAN L3, ENGLISH L2 AND CROATIAN L1

Summary

Many researchers believe that third language acquisition is just another case of second language acquisition and the differences between second and third language acquisition have been neglected in research. Cross-linguistic influence (CLI), although defined as a field of study concerned with native and non-native language influence, has traditionally focused on L1 influence and L2 learner behavior. According to De Angelis (2007), a comprehensive theory of CLI cannot, however, be based on L1 influence alone, as a wide range of phenomena would inevitably remain unexplored and unexplained. Recent research has clearly shown that the cross-linguistic development of a second language is not identical to the development of a third language, especially with regard to potential sources of transfer. The aim of this paper is to investigate cross-linguistic influences during the acquisition of Italian as a third language by students whose first language is Croatian and English their second language, and the relationship between linguistic typology and formal similarity and the transfer and production of errors, which is in accordance with the conducted research that indicates that typology plays a key role in cross-linguistic transfer (Hammarberg, 2001; Rothman and Cabrelli Amaro, 2010). The term formal similarity explicitly identifies the similarity between specific features or components of languages, ranging from their grammatical structures to their lexicons, phonetic features, graphic forms, and so forth, without necessarily implying a genetic relationship between them. Two unrelated languages can consequently be formally similar with respect to some features or components (De Angelis, 2007). A significant portion of English vocabulary comes from Romance and Latinate sources, while Italian and English also share numerous related words. In accordance with the mentioned facts, we believe that the strongest influence of the English language will be precisely in the area of lexicon. On the other hand, Croatian and Italian are more similar in the area of morphology since Croatian and Italian have a higher degree of inflection compared to English. In accordance with the aforementioned assumptions, we believe that the strongest influence of the Croatian language will be precisely in the area of morphology. The research was conducted on a sample of 30 respondents who are third-year students at the Rochester Institute of Technology. The final written papers were analyzed using the error analysis method, which confirmed our assumption that typology and formal similarity play a key role in interlanguage transfer.

Key words: Third language acquisition, Cross-linguistic influences, Language typology, Formal similarity, Error analysis

LITERATURA

- Bardel, C. and Falk, Y. (2007). The role of the second language in third language acquisition: The case of Germanic syntax. *Second Language Research*, 23, 459-484
- Bardel, C. (2010). The lexicon of advanced L2 learners. U: Hytenstam, K. (ed.) (2010). *High - level proficiency in second language use*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Bayona, P. (2009). *Crosslinguistic influences in the acquisition of Spanish L3*. (Doktorska disertacija): London, Ontario, Canada: The University of Western Ontario.
- Cal, Z.-Sypiańska, J. (2020). The interaction of L2 and L3 levels of proficiency in third language acquisition. *Poznan Studies in Contemporary Linguistics*, 56, 577 - 603.
- Celaya, M. L.-Torras, M. R. (2001). L1 influence and EFL vocabulary: do children rely more on L1 than adult learners? Proceedings of the 25th AEDEAN Meeting, 1-14. Granada: University of Granada.
- Cenoz, J.-Hufeisen, B. & Jessner, U. (2001). *Cross-linguistic Influence in Third Language Acquisition: Psycholinguistic Perspectives*: Clevedon, UK: Multilingual Matters.
- Cenoz, J. (2001). The effect of linguistic distance, L2 status and age on cross-linguistic influence in third language acquisition. U: Cenoz, J.-Hufeisen, B. & Jessner, U. (eds.) (2001). *Cross-linguistic influence in third language acquisition: Psycholinguistic perspectives*. Clevedon, UK: Multilingual Matters.
- Cenoz, J. (2003) The role of typology in the organization of the multilingual lexicon. U: Cenoz, J.-Hufeisen, B. & Jessner, U. (eds.) (2003). *The multilingual lexicon*. Dordrecht, The Netherlands: Kluwer.
- Corder, S. (1967). The significance of learners' errors. *International Review of Applied Linguistics*, 5, 161-170
- De Angelis, G. (2007). *Third or additional language acquisition*. Clevedon, UK: Multilingual Matters.
- Falk, Y.-Lindqvist, C. (2019). L1 and L2 role assignment in L3 learning. Is there pattern? *International Journal of Multilingualism*, 16, 411-424.
- Grymska, B. (2017) The Influence of L2 English on learning of L3 German structures – different examples of cross-linguistic influence. *English*

- Insights*, 1, 53-67
- Hammarberg, B. (2001). Roles of L1 and L2 in L3 Production and Acquisition. U: Cenoz, J.-Hufeisen, B. & Jessner, U. (eds.) (2001). *Cross-linguistic Influence in Third Language Acquisition: Psycholinguistic Perspectives*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Hammarberg, B. (2009). *Processes in Third Language Acquisition*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- James, C. (1998). *Errors in Language Learning and Use: Exploring Error Analysis*. London: Longman.
- Lado, R. (1957). *Linguistic Across Cultures*. Ann Arbor: University of Michigan Press
- Leung, Y. I. (2005). L2 vs. L3 initial state: A comparative study of the acquisition of French DPs by Vietnamese monolinguals and Cantonese-English bilinguals. *Bilingualism: Language and Cognition*, 8, 39-61.
- Letica, S. & Mardešić, S. (2007). Cross-linguistic transfer in L2 and L3 production. U: Horváth, J & Nikolov, M. (eds.), (2007). *Empirical studies in English applied linguistics* (pp. 307-318). Pécs: Lingua Franca Csoport.
- Krevelj, S.L. (2016). Multilinguals' perceptions of crosslinguistic similarity and relative ease of learning genealogically unrelated languages. *Studia Romanica et Anglica Zagradiensia*, 61, 175-205.
- Marian, V.-Blumenfeld, H. & Kaushanskaya, M. (2006) The Language Experience and Proficiency Questionnaire (OLEAP-Q): Assessing Language Profiles in Bilinguals and Multilinguals. *Conference on Second Language Acquisition and Multilingualism*. Toronto: York University.
- Najjar, N. (2020). Factors influencing lexical transfer in third language acquisition. *Studia Linguistica Universitatis Iagellonicae Cracoviensis* 137, 259-283.
- Ringbom, H. (1987). *The role of the first language in foreign language learning*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Ringbom, H. (2001). Lexical transfer in L3 production. U: Cenoz, J.-Hufeisen, B. & Jessner, U. (eds.) (2001). *Cross-linguistic Influence in Third Language Acquisition: Psycholinguistic Perspectives*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Ringbom, H. (2006) *Cross-linguistic Similarity in Foreign Language Learning*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Rothman, J.- Cabrelli Amaro, J. (2010). "What variables condition syntactic transfer? A look at the L3 initial state". *Second Language Research* 26, 189-218.

Sharwood Smith, M.-Kellerman, E. (1986). Crosslinguistic Influence in Second Language Acquisition: An introduction. U: Kellerman, E.-Sharwood Smith, M (eds.) (1986). *Crosslinguistic Influence in Second Language Acquisition*. New York: Pergamon Press.

Targońska, J. (2004). Zur Nutzung von Englischkenntnissen beim Erwerb des deutschen Wortschatzes. Eine empirische Untersuchung an polnischen Schülern, U: Hufeisen, B.- Marx, N. (2004). *Beim Schwedischlernen sind English und Deutsch ganz hilfreich*, Peter Lang.

Williams, E. S.- Hammarberg, B. (1998). Language switches in L3 production: Implications for a polyglot speaking model. *Applied Linguistics*, 19, 259-333.

Županović Filipin, N. i Mardešić, S. (2013). Analiza međujezika u usvajanju talijanskoga jezika na sveučilišnoj razini. *Studia Romanica et Anglica Zagrabienisia*, 58 (-), 0-0.

Appendix

LINGUISTIC PROFILE

Last name	First name	Gender Male Female
Age		

Please select the appropriate response from the choices given:

- Croatian is my
 - a) First language
 - b) Second language
 - c) Third language
 - d) Fourth language

- English is my
 - a) First language
 - b) Second language
 - c) Third language
 - d) Fourth language

- Italian is my
 - a) First language
 - b) Second language
 - c) Third language
 - d) Fourth language

Regarding your knowledge of English:

Age when you:

Began acquiring it	Became fluent	Began reading it	Became fluent reading it

Please state the number of years and months you spent in:

	Years	Months
A country where English is spoken		
A family where English is spoken		
A school where English is spoken		

Regarding your knowledge of Italian:

Age when you:

Began acquiring it	Became fluent	Began reading it	Became fluent reading it

Please state the number of years and months you spent in:

	Years	Months
A country where Italian is spoken		
A family where Italian is spoken		
A school where Italian is spoken		